OIKEUSMINISTERIÖ

Lausunto

erityisasiantuntija Jukka Oikarainen
kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto

25.9.2019

Lakivaliokunta 26.9.2018

E 62/2018 vp (E-jatkokirje 11.9.2019)

Ehdotus Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston (EU, Euratom) asetuksen N:o 883/2013 muuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston kanssa tehtävän yhteistyön ja OLAF:n tutkimusten vaikuttavuuden osalta.

Euroopan komissio on antanut 23.5.2018 ehdotuksen Euroopan petostorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksia koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 883/2013 muuttamisesta. Komission ehdotus keskittyy OLAF:ia koskevan asetuksen muutosehdotuksissa pääosin OLAF:n ja Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) yhteistoiminnan mahdollistamiseen ja OLAF:in tutkintatehtävän vaikuttavuuden lisäämiseen.

Oikeusministeriö pitää valtioneuvoston kannan mukaisesti tärkeänä EU:n taloudellisten etujen suojaamiseen liittyvän lainsäädäntökehityksen vahvistamisesta ja petostentorjuntaan käytettävissä olevien keinojen tehokkaan hyödyntämisen tärkeydestä. Oikeusministeriö pitää hyvänä sitä, että asetusmuutos on tarkoitus saada hyväksyttyä ennen EPPO:n toiminnan käynnistymistä vuoden 2020 lopulla. Oikeusministeriö pitää olennaisena, että asetuksen käsittelyn yhteydessä selkiytetään sitä, että jäsenmaiden toimivaltaisten viranomaisten asema säilyy ennallaan ja ettei OLAF:in toimivaltaa muuteta. Sekä EPPO että OLAF toimivat molemmat EU:n taloudellisten etujen suojaamiseksi, mutta on tärkeää vahvistaa molempien virastojen omaa ja itsenäistä, toisiaan täydentävää roolia tässä ympäristössä. Suomen puheenjohtajuuskaudella neuvoston petostentorjuntatyöryhmässä pyritään käynnistämään neuvottelut Euroopan parlamentin ja neuvoston välillä yhteisen näkemyksen saavuttamiseksi.

Virastojen välisen yhteistoiminnan mahdollistaminen on merkityksellistä erityisesti edellä mainitun virastojen toisiaan täydentävän roolin vuoksi. Oikeusministeriö pitää tärkeänä varmistaa, että virastojen välinen tietojenvaihto on tehokasta ja toimivaa ja että OLAF voi omalla toiminnallaan tukea ja täydentää EPPO:a sen tutkinta- ja syytetehtävissä. Neuvottelujen jatkovaiheessa tulisi myös seurata, että virastojen toiminta on kustannustehokasta ja mahdollisia toiminnallisia päällekkäisyyksiä vältetään.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Oikeusministeriö pitää hyvänä, että komission OLAF:ia koskevan asetuksen 883/2013 muutosehdotukset keskittyvät pääosin OLAF:in ja EPPO:n yhteistoiminnan mahdollistamiseen. Olennaisia periaatteita virastojen tulevan yhteistoiminnan järjestämisessä ovat tiivis yhteistyö, tiedonvaihto, täydentävyys ja päällekkäisyyksien välttäminen. Oikeusministeriö yhtyy kantaan, että Suomi voi tukea komission ehdottamia muutoksia näiltä osin.

Näkemyksiä ehdotetuista muutoksista.

Oikeusministeriö katsoo, että saavutettu neuvottelutulos on edennyt positiiviseen suuntaan ja vastaa ehdotettujen artiklojen 12c, 12d 12e ja 12f osalta Suomen tavoitteita. Artiklojen sisältö vastaa lakivaliokunnan aikaisemmin asetusehdotuksesta lausumaa kantaa (LaVL 20/2018 vp s. 3–4). Lakivaliokunta on lisäksi katsonut, että virastojen välisen yhteistyön puitteet tulee säätää virastoja koskevissa asetuksissa, mutta yhteistyön yksityiskohdat on tarkoituksenmukaista jättää sovittaviksi työjärjestelyillä. Asetusehdotuksen 12g artiklan muotoilu on niin ikään edennyt Suomen tavoitteiden suuntaan ja vastaa sisällöltään lakivaliokunnan kantaa.

Lakivaliokunta on katsonut (LaVL 20/2018 vp s. 5), että jatkovalmistelussa on tärkeää turvata kansallisen lainsäädännön ja vapaan todistelun periaatteen ensisijainen soveltaminen ja tästä syystä ehdotuksessa tulisi välttää todisteiden hyödyntämiskelpoisuuteen kohdistuvaa artiklatason säätelyä. Asetusehdotuksen 11 (2) artiklassa todettaisiin, että OLAF:n aineistoa voidaan käyttää todisteena rikosprosessissa samoin edellytyksin kuin kansallisten hallinnollisten tarkastajien kokoamaa aineistoa. Oikeusministeriö pitää kannatettavana tätä muotoilua ja se vastaa sisällöltään lakivaliokunnan näkemystä vapaan todistelun periaatteen turvaamisesta kansallisessa rikosprosessissa.

EPPON perustamisen tilanne

Euroopan syyttäjänvirasto (EPPO) on perustettu 12.10.2017 annetulla asetuksella (EU) 2017/1939 (EPPO-asetus). Virasto perustettiin tiiviimmän yhteistyön puitteissa ja siihen osallistuu tällä hetkellä 22 jäsenvaltiota. EPPO koostuu Luxemburgiin sijoitettavasta keskusvirastosta ja jäsenvaltioissa toimivista Euroopan valtuutetuista syyttäjistä. Keskusvirasto koostuu Euroopan pääsyyttäjästä, EPPO:on osallistuvista jäsenvaltioista nimettävistä Euroopan syyttäjistä, pysyvistä jaostoista ja hallintojohtajasta sekä avustavasta henkilökunnasta. Kollegion muodostavat Euroopan pääsyyttäjä ja Euroopan syyttäjät. EPPO-asetuksen 20 artiklan 4 kohdan mukaisesti siihen saakka, kunnes EPPO:n kollegio ryhtyy hoitamaan tehtäviään, komissio hoitaa artiklan mukaisia tehtäviä kuullen jäsenvaltioiden edustajista koostuvaa asiantuntijaryhmää. Kyseinen asiantuntijaryhmä on kokoontunut vuosien 2018-2019 aikana säännöllisesti ja viimeksi 16.9.2019. EPPO:n on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2020 lopussa.

Ajankohtainen asia EPPO:n perustamisessa on Euroopan pääsyyttäjän valinta- ja nimittämismenettelyn saattaminen päätökseen. Ajankohtaista on myös Euroopan syyttäjien nimittämismenettelyn saattaminen loppuun. Valtioneuvosto on nimennyt julkisen hakumenettelyn jälkeen kolme Suomen kansallista ehdokasta Euroopan syyttäjäksi. Euroopan syyttäjien nimittämismenettelyn loppuun saattamista on viivästyttänyt se, etteivät kaikki jäsenvaltiot ole vielä nimenneet ehdokkaitaan Euroopan syyttäjiksi. Ajankohtaista

EPPO:n perustamisessa on myös EPPO:n asianhallintajärjestelmän (CMS) rakentaminen. Asianhallintajärjestelmää ja sen rajapintojen luomista kansallisiin syyttäjän tietojärjestelmiin on käsitelty asiantuntijaryhmän kokouksissa vuoden 2019 aikana.

Oikeusministeriö asetti 1. päivänä maaliskuuta 2018 työryhmän valmistelemaan kansallista lainsäädäntöä, joka täydentää EPPO-asetusta. Työryhmän esitys oli laadittava hallituksen esityksen muotoon ja työryhmä luovutti yksimielisen mietintönsä 17.6.2019 (Euroopan syyttäjänviraston perustamista koskevaa asetusta täydentävä lainsäädäntö, mietintöjä ja lausuntoja 30/2019). Työryhmän mietintö on ollut lausuntokierroksella. Lausuntopalautteen perusteella jatkovalmistelussa työryhmän esittämiin lakiehdotuksiin ei ole odotettavissa merkittäviä muutoksia. EPPO-asetusta täydentävää lainsäädäntöä koskeva hallituksen esitys, jossa mietinnöstä saatu lausuntopalaute otetaan huomioon, on tarkoitus antaa eduskunnalle tammikuussa 2020.